

WPROWADZENIE

„[...] my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej [...] ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot”. Powyższe wartości i zasady, wskazywane w preambule do Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowią swoistą kwintesencję i zwieńczenie procesu polskiej demokracji po 1989 roku. Ale po II wojnie światowej dzieje polskiego konstytucjonalizmu posiadają dwa oblicza.

Pierwsze z nich ma charakter autorytaryzmu socjalistycznego, systemu budowanego na szczytnych hasłach „demokracji ludowej”, „republiki ludu pracującego miast i wsi”, czy – jak stanowił wstęp do ustawy zasadniczej z 1952 r., państwa nawiązującego „do najszczytniejszych postępowych tradycji Narodu Polskiego”. Postępowe i z formalnego punktu widzenia demokratyczne elementy tego porządku konstytucyjnego, nie odnalazły jednak stosownego urzeczywistnienia. Mówiąc inaczej, *konstytucja w sensie formalnym*, nie stała się *konstytucją rzeczywistą*, zaś społeczeństwo nie identyfikowało się z jej rozwiązaniami.

Drugie oblicze polskiego konstytucjonalizmu, to proces transformacji demokratycznej oraz ugruntowanie jego dorobku w postaci ustawy zasadniczej z 1997 r. Spełnia ona praktycznie wszystkie wymogi stawiane współczesnym konstytucjom demokratycznego państwa prawnego. Do takich wymogów, czy też standardów zaliczyć należy: zasadę demokratycznego państwa prawnego, zasadę pluralizmu politycznego, zasadę suwerenności narodu, zasadę reprezentacji czy też zasadę podziału władz. Cechą konstytucji demokratycznych jest ich należyty legitymizm. Należy przez to rozumieć, że ustawy zasadnicze zostały przyjęte w zgodzie z demokratycznymi procedurami, często zwieńczonymi bezpośrednim udziałem obywateli w drodze referendum. Tak stało się w przypadku Polski – referendum zatwierdzające ustawę zasadniczą zostało przeprowadzone 25 maja 1997 r.

Celem niniejszej publikacji jest ukazanie wartości, zasad, instytucji i relacji między dwoma polskimi porządkami konstytucyjnymi ostatnich siedemdziesięciu lat. Autorzy z kilku ośrodków uniwersyteckich podjęli dylematy m.in. charakteru

i „ducha epoki” konstytucji, systemów wyborczych, naczelnych i centralnych oraz terenowych organów władzy publicznej oraz odpowiedzialności władzy politycznej w warunkach systemu autorytarnego i demokratycznego.

Pragniemy wyrazić nadzieję, że monografia pod naszą redakcją naukową wpisze się w dyskusję o polskim dziedzictwie konstytucyjnym XX wieku, jak również w dyskurs o potencjalnych zmianach w obecnym porządku ustrojowym.

*Anna Materska-Sosnowska
Tomasz Słomka*